

Běrunický kostel Narození Panny Marie

Mnoho jest v Čechách kostelíčkův, jež přečkaly nejhorší doby vlasti naší; mnoho jest jich, které jako němí svědkové viděly tu českou zemi, jak se napájí krví vlastních synův i krví cizáckou. Kéž by se tak bálně rozkývaly a zvony rozmluvily! Což žalob bychom slyšeli! Leč vše jest němo!

A málo v Čechách kostelův, o kterých podrobně se dovídáme, kdy byly vystaveny. O většině jen málo jest známo. Tak i o kostele běrunickém.

V Běrunicích byl prý kostel již před r. 1354. V.D. Rohn v Análech království českého uvedl, že v Běrunicích byl farní kostel před husitskými válkami, a jistý Adam Heine byl tu farářem.

Bude to asi týž farář, který se připomíná v Sedláčkových „Hradech a zámcích“. Tam se praví: „R. 1409 byl farářem běrunickým Adam, syn Rackův, který držel zboží na Sedliškách (stará to tvrz, která stávala někde u lesa „Holičky“, směrem k Dlouhopolsku).

Týž farář prodával v 1411 plat v Městci farářů Slovečskému a tu přímo nazýval se „ze Sedlištek.“

Že byl v Běrunicích kostel již v polovici XIV. Století dosvědčuje, že r. 1354 – 1366 byly Běrunice sídlem Slávka z Běrunic, jenž se také jako patron kostela zdejšího připomíná.

Roku 1620 zanikla fara v Běrunicích, kostel změněn ve filiální a přidělen k farnímu kostelu královéměsteckému, pod patronát J. M. hraběte Colloreda, jakožto vrchnosti dymokurské. Následkem toho až do povýšení kostela na lokální (r.1787) dostával farář městecký z Běrunic a z přífařených obcí nejen štolu a desátek, ale také z kostelní pokladny 13 zl. a 30 kr. ročně a celý výnos z běrunického zádušního lesa „Kotvičáku“.

Městecký farář byl povinen v Běrunicích služby Boží konati každou třetí neděli a na veškeré svátky Mariánské.

Jako se neví určitě, kdy byl kostel postaven, neví se, kým byl postaven. Dle poznámky v matrice městecké od faráře Lukáše Hery ze dne 5. července r. 1716 byl starý zchátralý kostel zbořen a nový ku počtě Narození Panny Marie zbudován.

Základní kámen k této nové budově položen 7. září r. 1716 týmž farářem. 10. září 1719 byl nový kostel děkanem bydžovským vysvěcen.

Patronem kostela byla kněžna Montecuculi, rozená hraběnka Colloredo. Veškerý náklad uhrazen byl ze jmění běrunické záduše.

Kostelní věž přistavěna byla r. 1770. Základní kámen k ní položil městecký farář Maršín.

R. 1787 byl běrunický kostel povýšen J.C.M Josefem II. na lokální.

Prvním lokalistou jmenován P. Václav Dvorský s 300 zl. ražených peněz (asi 750 Korun) ročního služného, k čemuž obdržel k užívání 10 měřic polí.

Až do roku 1793 pokryt byl kostel šindelem, který úplně shnil, tak že déšť všude dovnitř vnikal. (Dle farní kroniky) Jest podivno, jak Schiller v Topografii již r. 1790 mohl napsati že v Běrunicích mají „krásný kostel“ narození P.M. Asi krásně nevypadal se shnilým šindelem a obrovskými děrami v střeše.

R. 1797 byl kostel znovu pokryt, však tentokráté použito bylo k tomu prežů. Nová krytba tato stála obrovskou částku peněz, totiž 1300 zl., na což sobě stěžuje P. Dvorský v kronice farní.

Kostel pak zůstal až na naše časy nezměněn; toliko menší opravy byly provedeny.

Kdo byl kostelu prvním patronem, jest zcela neznámo. Rozhodnouti naprosto nelze, protože na velkém zvonu vyznačení jsou dva páni: Dašický a Čeněk z Barchova.

Patronem nového kostela byla nejdříve kněžna Montecuculi, roz. hraběnka Colloredo, jako dosvědčují její znaky na hlavním oltáři a nade dveřmi věžními.

Po ní zdědili patronát hrabata Colloredo. Když pak r. 1787 dosazen sem samostatný lokalista, byl kostel přidělen Náboženské Matici.

Kolem kostela byl hřbitov, na který se pochovávalo až do r. 1883, kdy za vesnicí byl zřízen hřbitov nový.

Chrám jest vystaven ve slohu neurčitěm, smíšeněm.

Do kostela vedou troje dvěře a to ve věži, v boku k jihu obráceném a do sakristie.

Uvnitř jsou tři oltáře. Hlavní oltář stojí v bývalé kapli, jest dřevěný, nahoře s Nejsv. Trojicí a andělským kůrem. Uprostřed jest obraz na plátně malovaný, představující sv. Annu s narozeno P. Marií na klíně a kolem ní několik přísluhujících žen.

Maloval jej akademický malíř Muller. Před odesláním do Běrunic vystavil obraz ten v Praze. Mnoho lidí přišlo se podívat. Ba i sám J. C. M. Ferdinand Dobrotivý jej obdivoval.

Po stranách obrazu jsou dva vlnité sloupy s quírlandami, jež andělské drží.

Na levé straně obrazu stojí hojně zladená socha sv. Josefa, na pravé sv. Václava.

Po stranách oltáře jsou dvéře sakristie.

V kameně oltářním jsou uloženy ostatky sv. mučedníka Felicia Floriana se zapečetěným přípisem biskupa hradeckého Matěje Ferdinanda z 20. prosince, r 1667.

Přípis ten zní: Ds. Ds. Matheus Ferdinandus Dei et Apost. Sedi gracia episcopus Regino hradensis J. C. Maj. Concili ronsecravít hoc Altare povstatile die XX. Decembris 1667 et i codem neclisit Reliquias Sanctorum Filicis et Floriani Martyrum.

Postranní oltáře jsou dva a to po levé straně oltář sv. Josefa, po pravé svatě Kateřiny.

Jako na hlavním oltáři, tak i na těchto nebylo šetřeno zlatem a různými rokokovými ozdobami.

Naproti vchodu bočním jest pěkně vyřezávaná zpovědnice, na níž stojí socha sv. Jana Nepomuckého.

V poschodí věže jsou varhany, které asi se zvony jsou nejstaršími částmi kostela. Jest to nejen viděti, ale i slyšeti.

Křtitelnice jest cínová s nápisem: „Léta Pánie 1629 2. miesyce Unora slita gest křtitedlinice tato ke czti a chvale boží a blahoslavené P. M. do vsy velkych Bieronic za kostelnika t. č. Mikulaše Brzaka.“

Jak vidno, byla zřízena křtitelnice devět roků po připojení kostela běrunického ke kostelu městeckému. Neměl tedy kostel běrunický svého duchovního správce. Proč však právě jméno kostelníka Brzáka jest uvedeno na křtitelnici?

Dne 9. prosince 1909 posledně se hrálo na staré varhany, které plných 120 let dobré služby konaly. V době 2 hodin vyklizeny z kostela a za 8 dnů postaveny nové. Stavitelem nových jest varhanář J. Koblík z Lomnice nad Popelkou. Mají tyto rejstříky (po případě spojky): Principál, Gambu, Bourdov, octavu, pedál a spojku pedálovou. Rozšíření se mohou Salicionálem. Na varhany přispěly obce. Běrunice as 500 K, Dlouhopolsko a Kněžičky po 100 K, Matice náboženská 800 K. Poněvadž stály 2 000 K, doplatil zbytek D.P. V. Vintera, farář v Běrunicích, bez jehož šlechtnosti by ani dosud pořízeny nebyly.

Oprava farní budovy a chrámu páně.

Dne 2. prosince 1912 komisionelně shledáno, že objekty Náboženské Matice v Běrunicích jsou ve stavu desolátním.

Komisí navrženy opravy, jež však během provádění ukázaly se nedostatečnými a proto provedeny v daleko větším rozsahu. Oprava chrámu Páně provedena hlavně zvenčí, oprava farní budovy uvnitř i zevně.

Veškeré práce prováděl stavitel Dvořák z Král. Městce, vesměs pěkně, důkladně a úhledně.

V roce 1983 dostal kostel novou střešní krytinu z plechu, protože tašky již byly špatné a do kostela zatékalo.

Celková oprava fasády na kostele se provedla v r.1988 a měla vydržet 50 let.

Oprava kostela 1998

Oprava věže kostela Narození Panny Marie byla ukončena na začátku září. Rekonstrukci si vyžádal špatný stav střechy a krovu, u kterého bylo nutné měnit nosné trámy nebo jejich části. Bednění ve věžní báni bylo celé vyměněno. Nová střešní krytina je z titan zinkového plechu. Stavbu dodala firma VaK z Prahy. Rekonstrukce, která byla zahájena v jarním období, stála asi 1,5 miliónu korun. Peníze na opravu zabezpečil okresní úřad, částečně přispěl obecní úřad. (200 000 Kč.) Církev přispěla potřebným materiálem v hodnotě 46 tisíc korun.

Při této opravě

bylo nutné též sejmut z věže kříž a horní bání, ve které byla nalezena schránka a v ní pamětní spis z roku 1797 pamětní spis z roku 1857, zapečetěný balíček s relikviemi Sv. Fausta a Sv. Justiny z roku 1857 a balíček s voskovými fragmenty z roku 1797. Originály pamětních spisů byly uloženy ve Státním okresním archívu v Lysé nad Labem. Relikvie Sv. Fausta a Sv. Justiny převzal farář p. Václav Nývlt a zůstali uloženy v oltáři kostela Narození Panny Marie v Běrunicích. Do nové schránky se vkládají fotokopie pamětních listů z roku 1797, 1857, balíček s voskovými fragmenty a list z roku 1998.

Posloupnost duchovních správců od zřízení lokalie (1787)

1. Václav Dvorský

Narozen v Městci Králové. Kaplanem byl tamtéž a od roku 1787 farářem v Běrunicích. Zemřel 10. ledna 1824 v stáří 67 roků. Za své horlivé působení proti Adamitům dostal 100 zlatých přídavku ku svým příjmům.

2. František Fiala

Narozen v Nové Pace. Kaplanem byl na několika místech (také v Libici na komorním panství Poděbrady). R. 1824 ustanoven byl administrátorem ve zdejší lokalii. Za nedlouho potvrzen byl za skutečného duchovního správce. R. 1829 byl pro své nepřátelství s učitelem a jiné ještě příčin přeložen na panství Kumburské.

3. Václav Stránský

Narozen na panství Kumburském r. 1788. Kaplanoval v Černilově, pak byl kooperátorem v Nových Zámcích. Roku 1825 byl správcem lokalie v Levíně na panství Kumburském. R. 1829 dosazen byl do Běrunic, kdež potrvál až do 22. března 1844, kdy jmenován farářem ve Vrbici.

4. Jan Novotný

Byl zde administrátorem do 6. prosince 1844, pak ustanoven byl kooperátorem ve Vestci na panství Kopidlnském.

5. Jan Chládek

Narozen 21. října 1787 v Rychnově. Byl kooperátorem v Německé Bělé (kraj Chrudim), r.1819 ve Vrbici, r.1830 v kamenici (Chrudimský kraj), 5. prosince r. 1844 ustanoven byl do Běrunic.

6. František Veselý

Administrátorem od 1. března 1862 do 15. září 1862

7. Leopold Richter

Narozen 17. března 1822 v Sezemicích. R. 1845 byl kaplanem ve Vosicích. 12. září 1861 jmenován administrátorem ve Ždánicích, od 27. února 1862 do 10. července 1862 byl administrátorem v Lánech na Bůlku, od 10. července do 12. září 1862 administrátorem v Pouchově, od 12. září 1862 farářem v Běrunicích. Zemřel 24. února 1891. Kaplany při něm byli.

8. František Růžička

Narozen 3. října 1859 v Libčanech. Vysvěcen byl 15. července 1884, 21. srpna téhož roku ustanoven kooperátorem v Běrunicích, kdež působil do 16. července 1885, kdy jmenován kaplanem v Roztokách.

9. Josef Synáček

Narozený 5. Října 1861 v Dobrošce. 18. Zářím 1885 jmenován kooperátorem, 26. Února 1891 administrátorem v Běrunicích, 17. Července 1891 kazatelem v Jičíně. Zemřel 1907

10. Václav Vintera

Narozený 3. března 1849 v Bohuslavicích. Vysvěcen byl 12. července 1874. Dne 23. září 1874 stal se kaplanem v Honěčevsi u Hořic, dne 1. května 1878 kaplanem v Králové Městci, dne 1. května 1890 kazatelem u sv. Ignáce a kazatelem při obecných školách v Jičíně, dne 1. srpna 1891 farářem v Běrunicích. Zemřel 24. července 1912.

11. Jindřich Jakubička

Narozený v Mladé Vožici u Tábora dne 19. října 1861. Na kněze vysvěcen 11. července 1886. Působil po 9 let jako kaplan na osadách po většině německých nebo smíšených, stal se 1. května 1895 farářem v německé osadě Velké Zdobnici (Gross Stiebnitz) v horách orlických. Po 9 letech 1. září 1904 dostal se do české farnosti v Jenšovicích. V 9 roce svého působení tamtéž přeložen do Běrunic dne 30. října 1912 a byl zde 8. prosince instalován.

12. Eduard Matouš

Nar. 18.10.1879 - 23.8.1951 poslední farář, který bydlel na faře

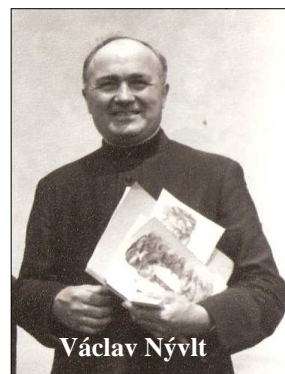
13. Václav Nývlt

ThMgr. Robert Pietrzak - administrátor excurrento

Mgr. Jindřich Tluka - administrátor excurrento

Václav Vintera

Václav Nývlt

Pamětní listy nalezené při opravě věže v roce 1998

List z r. 1797

Po sedm a dvaceti letech nově i s věží vyzdvížená zvonice již zevnitř ztrouchnivěla a klesnouti měla, protož roku od narození Božího 1797 měsíce srpna 10. na den sv. Vavřince opět jsem povstala a upevněna byla a to sice z obzvláštní péči a náklonosti Urozeného a statečného Pana Josef Züvvliauer toho času panství Dymokůr zasloužilého vrchního direktora, pod nimž také celý tento chrám Boží byl obnoven.

Pod místním duchovním zprávcem Václavem Dvorským, knězem církevním, rodičem z Králového Hradce, kterýž, když za slavné paměti Jeho císařské milosti Josefa II. na rozličných místech nové fary byly založené, také on v Běronicích roku 1787 co první duchovní usazen byl.

Za slavného panování Jeho c.k. apoštolské milosti Františka II, právě tenkrát, když ona dlouhotrvající s národem Francouzským válka k pokoji vůbec žádnému se schylovala. Též za Jejích vysokohraběcí Excellenci Camilloa Františka z Colloredo, jeho císař. Kv. Milosti Kabinetního ministra, pana dědičného na Dymokurech, Emisarech a Hlušicích, patrona a pána nejdobrotivějšího.

Matko Páně! My, jenžto narození tvé v tomto roce Božím domě ctíme a slavíme, utíkáme se do tvé svatě ochrany, prosíc, bychom všichni tvou mocnou u Boha přímlovou od Synem i Duchem Svatým přebýváš, uvedeni byli. Amen. Toho času a roku byl poct. zdejší obce Běronické rychtář Pan Navrátil, č.d. 60, starší kostelník Josef Štěpán, mistr tesařský Jiří Tuma z Rožďalovic, klempířský mistr p. František Horník z Jičina.

List z roku 1857

Všechno činite ke cti a chvále Boží, k uctění Matky Boží a celé nebeské říše.

Léta Páně 1857 dne 4. září na den sv. Rosalie, za panování Jeho c.k. Veličenstva Františka Josefa I., císaře Rakouského a. t.d., byl tento svatý kříž, jenž pro spadnutí hrozil, po učiněné opravě vrchní pod křížem zetlelé svatby, opět vyzdvížen a upevněn.

To se stalo za vrchnopastýřského panování jeho excellence, nejdůstojnějšího Pana P. Karla Boromea Hanla biskupa králohradeckého,- za veledůstojného P.P. Jana Makeše školdozorce vikariatu Kopidlenského a děkana ve Vostružné,- za místního duchovního správce Velebného P.P. Jana Chládky, rozeného z Rychnova, lokalisty Beronického panství Dymokurského,- za časů příznivého Pana P. Antonína Federa, voglaikomisara tohoto chrámu Páně, jejížto péčí oprava tato předsevzata byla,- a za času Pana Josefa Svobody císař. Král. Právního soudce okresu Králohradeckého.

Toho času byl v Běronicích školní učitel František Drpák rodilý z Kopidlna, školní dohlížitel František Přibil č. d. 63, - obecní představený Václav Procházka č.d.5,- kostelníci František Štěpán č.d.54 a Jiří Šantrůček č.d.33.

Opravu tuto předsevzal Josef Kryšpin, mistr klempířský, a Jan Blažek mistr tesařský, oba z Poděbrad. Když se bář při opravě této dolů vzala a otevřela, byl nalezen v ní památní zde přiložený spis, jejížto obsah na druhé straně tohoto listu se nachází.

List z roku 1988

V roce 1998 se provedla celková rekonstrukce krovu a střechy věže kostela Narození Panny Marie v Běronicích. Krytina a bednění byla beze zbytku sejmuta a po opravě krovu nahrazena novým materiálem - titan zinek. Krov nebo jeho jednotlivé prvky byly opraveny nastaveny nebo úplně vyměněny. Trámy napadené hmyzem byly osekány až na zdravé jádro a chemicky ošetřeny.

Investor opravy:Farnost Běrunice se sídlem v Lovčicích u Nového Bydžova statutární zástupce kanovník P.Václav Nývlt.

Organizací rekonstrukce byl pověřen plnou mocí Obecní úřad v Běronicích zastoupený starostou ing. Milanem Zimou.

Projektant opravy: Ing.Vladimír Kukrá - Atelier statiky s.r.o. Praha 4 Dolní 14/1481

Dodavatel opravy: V.O.K.7v.o.s7 U svobodárny 12 Praha 97statutární zástupce ing. Josef Voseček.

Inženýrská činnost:ARCHA inženýrská agentura a.s. Husova 48 Kolín L zástupce Jakub Viktora stavební dozor.

Celková cena opravy dle smlouvy o dílo činí 1 569.9477- Kč

Stavební dozor - inžen.činnost 56.7007- Kč

Projektová dokumentace 115.5007- Kč

Financování rekonstrukce zabezpečil Okresní úřad Nymburk, referát regionálního rozvoje oddělení kultury ing.arch.Irena Kratochvílová. Financování projektové přípravy a financování některých víceprací zabezpečil Obecní úřad Běrunice v částce 200.0007- Kč.

Při této opravě bylo nutné též sejmut z věže kříž a horní bář ve které byla nalezena schránka a v ní pamětní spis z roku 1797 pamětní spis z roku 1857 zapečetěný balíček s relikviemi Sv. Fausta a Sv. Justiny z roku 1857 a balíček s voskovými fragmenty z roku 1797.Originály pamětních spisů budou uloženy ve Státním okresním archívu v Lysé nad Labem. Relikvie Sv.Fausta a Sv.Justiny převzal farář P.Václav Nývlt a budou uloženy v oltáři kostela Narození Panny Marie v Běronicích. Do nové schránky se vkládají fotokopie pamětních listů z roku 1797, 1857, balíček s voskovými fragmenty a tento list z roku 1998.

Vlkovský kostel sv. Jana Křtitele

Poměrně dobře je zachovaný gotický **kostel sv. Jana Křtitele** ve Vlkově nad Lesy, třebaže jej výrazně poznamenala novogotická přestavba. Malá ves, doložená současně s kostelem teprve roku 1361, zaujímá vrchol poměrně výrazné vyvýšeniny v pásmu chlumů, které tvoří západní ohraničení Pocidliní, takže kostel dominuje okolní krajině.

Skládá se z trojboce uzavřeného *presbytáře* stejné výšky jako *lod'*, která byla dodatečně rozšířena o dvě úzké a nízké *boční lodi*. Na západní straně kostelu dominuje mohutná, částečně vtažená hranolová *věž*. Vstup do věže vede schodišťovým přístavkem při severní stěně věže (z patra věže je vstup na kruchtu). K severní stěně presbytáře přiléhá sakristie.

Stavební vývoj kostela lze jasně vyčíst na půdě. Zdi *presbytáře* jsou vyzděny z pečlivě lícované vrstevnaté opuky (zdivo má téměř románský ráz). Valená klenba presbytáře, jejíž vrchol je podstatně níže než strop lodi, svým profilem přesně odpovídá dochovanému původnímu triumfálnímu oblouku, vyzděnému z velkých pravidelných pískovcových kvádrů. Triumfální oblouk má tvar mírně stlačeného oblouku a je výrazně archaický. Klenba je zřejmě původní, neboť v režném opukovém zdivu nad ní se nezachovaly žádné stopy po klenbě či trámovém stropu zdivo je zcela kompaktní. Vzhledem k výškové úrovni vrcholu triumfálního oblouku by se přitom případné stopy musely dochovat právě zde. *Lod'* byla a stále je plochostropá. Západní věž o síle zdí půldruhého metru je vyzděna z vrstevnaté lícované opuky a vyjma zvonového patra a v nárožích pískovcovými kvádry, zevně upravenými novogoticky; v podstřeší se zachovaly v původní úpravě. Ve druhém patře věže s kulatými novogotickými okny je v opukových zdech druhotná příměs cihel. Rovněž třetí, zvonové patro, je vyzděno z opuky a pouze špalety úzkých a vysokých novogotických oken jsou včetně parapetní části provedeny z cihel. Věž je tedy v plné výši gotická. Tomu neodporuje ani absence nárožního armování ve zvonovém patře, neboť to bylo z konstrukčních důvodů potřebné především na spodních patrech věže a jako vysloveně funkční prvek se původně nemuselo nijak výtvarně uplatňovat. Ve věži visí zvony z let 1651 a 1724. Původní je rovněž vstup z 1. patra věže na kruchtu, který je zaklenut půlkruhem. Opět se zde tedy setkáváme s určitými „románskými“ reminiscencemi.

Původní výraz kostela značně pozměnila až novogotická úprava roku 1857. Na přestavbu věže bylo tehdy zapláceno 600 zl. z jmění kostela; předtím je doložena jen menší oprava z roku 1768 ve výši 100 zl. Kromě nových oken v celém kostele, nové jehlancové střechy věže a snížení střeš (štít nad triumfálním obloukem je vyzděn z cihel, tedy v téže době, kdy byly provedeny novogotické úpravy)

Došlo k přístavbě nízkých *bočních lodí* s valbovými střechami. Původní obvodové stěny lodi byly proto prolomeny dvojicemi arkádových oblouků. Ve vlastním interiéru kostela se tedy žádné stopy gotického původu kostela nezachovaly, snad vyjma prostého, půlkruhem zaklenutého sanktuaria v severní stěně presbytáře. Portálek do sakristie je novogotický.

Kostel lze rámcově datovat do 1. poloviny 14. století, třebaže četné archaické rysy by nevyklučovaly ani poněkud starší původ.

